

Zoltay Lívía

Bereki emlékek – A versmondó

Egy álmos, meleg augusztusi délutánon a papa a kertben locsolt, nagyanyám az öreg fűzfa alatt tett-vett. Papucsának erőteljes klaffogása minden közeli szomszédunkat arról tudósította, hogy ő bizony olyankor is dolgozik, amikor mások inkább pihennek, behúzódva kellemesen hűs szobáikba, a leeresztett redőnyök mögé.

– Te, Tomi! – törte meg a csendet a mama. – Nem ilyenkor kéne ám locsolni, kisül minden ebben a hőségben, inkább este öntözzess!

– Hat óra van, az mindjárt este, nem? Mit szólsz bele mindenbe? – fortyant fel a papa, hiszen a locsolás egyedül az ő feladata volt, és nagyon nem szerette, ha bárki belekontárkodott. Ám nagyanyámat nem olyan fából faragták, mint aki csak úgy annyiban hagyná a dolgot.

– Látszik, hogy nem sokat értesz a kert gondozásához! Bulgáriában volt egyáltalán kertetek, vagy csak kecskéket tartottatok? Itt már érzékelhető volt, hogy pillanatokon belül újabb frappáns szócsata veszi kezdetét, és ezt mi semmi esetre sem akartuk kihagyni, úgyhogy a testvéreim és én lehasaltunk a fűbe és érdeklődéssel figyeltük a párbajt, ahogy nyilván a szomszédok is.

– Kecskéket, igen, meg birkákat, bizony ám! – replikázott a papa, majd ránk kacsintott. Mindehhez tudni kell, hogy nagyapánk egyik kedvence a magyar nyelvben a birka szó volt, amit előszeretettel használt, szinte minden helyzetben. Ha valami, vagy inkább valaki nem tetszett neki, azonnal lebirkázta az illetőt, és ebből aztán nem kevés konfliktusa akadt.

– Birkákat, persze! Itt is van egy, éppen locsol! – adta meg nagyanyám a kegyelemdöfést, ám ezt már mi sem állhattuk meg hangos nevetés nélkül. A papának volt humorérzéke, nem sértődött meg, de nem is lett volna rá ideje, mivel éppen végszóra jelent meg a kapuban „lovász” Pista bácsi, egyik kezében egy kanna borral, a másikban meg egy könyvvel.

Nagyanyám, ahogy meglátta a nagydarab férfit, kezében a tudománnyal, azonnal szaladt kaput nyitni.

– Hát maga meg nyomdász lett, így öregségére, Pista? Amióta ismerem, és annak már jó sok éve, én bizony könyvet még nem láttam magánál! Szerencsére Pista bácsi sem volt az a sértődős fajta, értette ő is a viccet. Kopott szűrke kalapját, ami még ebben az elviselhetetlen kánikulában is a fejében volt, most lekapta, a könyvet pedig nagyanyám kezébe nyomta. A mama fennhangon olvasni kezdte a kissé rongyos, világosbarna színű, puha kötésű könyv fedelére írottakat:

– József Attila összes költeménye – majd halkán hűmmögött hozzá.

– Hát Irénkém, – vette át a szót Pista bácsi, látva, hogy nagyanyám még mindig nem tért magához a meglepetéstől – szoktam én olvasni is, főleg amióta már nincsenek lovaim, mert ugye, azokban az időkben nem értem én rá semmiféle tudományra. Hanem amióta így megöregedtem, szívesen olvasgatom ezeket a szép verseket, még ha van, hogy egyiket-másikat nem is nagyon értem.

– Pistám, maga csupa rejtély! – konstatálta nagyanyám, majd rám mutatott. – Ott a legnagyobb unokám, vele tárgyaljon erről a költészet-dologról, ő is állandóan verseket olvas. Én örömmel kezdtem el a beszélgetést az öreggel, annál is inkább, mivel fölöttébb érdekelt, mi vitte rá a versolvasásra, és miért éppen József Attilát választotta. Rövid, de tartalmas diskurzusunkat nagyapám szakította félbe, akit nem a puha, barna könyv, hanem sokkal inkább a Pista bácsi lába mellett, a földön árválkodó kanna és annak tartalma érdekelt.

– Versek ide, versek oda, mutasd Pistám inkább, mi van abban a kancsóban! Pista bácsi erre nagy lendülettel felemelte a kannát, és elindultak nagyapámmal az öreg fűzfához, hogy ott alaposan meghányják-vessék a témát.

– Na, ennyit a költészetről! – harsogta nagyanyám. Hamar előkerült a háromlábú suszterszék, amin Pista bácsi szokott ülni, valahányszor nálunk van vendégségben, és mi kíváncsian vártuk, mikor kezd el szép lassan belesüppedni a fűbe a bácsi hatalmas súlya alatt, amíg már csak azt lehet látni, hogy az öreg a szék tetején ül a gyepen, a három lábat meg szó szerint elnyeli a föld. Iszogattak, beszélgettek a papáék, látszott, hogy ízlik nekik a bor, a hatása már érződött, a mama időnként rájuk is szólt, hogy csendesebben vigadjanak.

És ekkor hirtelen, bármiféle előzmény nélkül, Pista bácsi fölpattant a földre süppedt székről, de olyan nagy hévvel, hogy még a nagyapám is megijedt, nem tudta mire vélni a dolgot.

– Na, figyelj csak ide Tomikám, maga is, Iréncém, és gyerekek! – kiabálta a bácsi, mi pedig síri csendben vártuk, mi készül most, és ezúttal még a mama sem szólt egyetlen szót sem.

– Én bizony nem csak, hogy verseket olvasok, de néha napján még szavalni is szoktam!

Ez aztán nem semmi, gondoltam. Oda kuporodtam én is az öreg mellé, a fűzfa alá, a mama a nyomomban, és szájatva vártuk mindannyian, vajon mi sült ki ebből. Pista bácsi nagy, húsos kezeit a derekára tette, és öblös, mély hangján szavalni kezdett:

– József Attila: Mama. „Már egy hete csak a mamára gondolok mindig, meg-megállva.” Nagyapám majdnem kiejtette a kezéből a boros poharat, úgy megilletődött. A mama is megrökönyödve állt, látszott, hogy erre ő sem számított. Pista bácsiban most minden egyes idegszál megfeszült, annyira koncentrált a nagy feladatra, hogy apró, gyöngyöző verejtékcseppek jelentek meg a homlokán és a halántékán.

– „Nyikorgó kosárral ölében, ment a padlásra, ment serényen.”

– Pistám! – suttogetta a mama. – Le a kalappal!

– Psssst! – sziszegte nagyapám, és ezután valóban vágni lehetett a csendet.

– „Én még őszinte ember voltam, ordítottam, toporzékoltam...” – folytatta a bácsi, nyomatékként hatalmasat dobbantva a jobb lábával.

– „Hagyja a dagadt ruhát másra. Engem vigyen föl a padlásra.” Hátralépett, de nem vette észre a fűbe süppedt suszterszék tetejét, amiben megbotlott és hanyatt vágódott. Mindez egyetlen pillanat alatt történt, és mi csak azt láttuk, hogy a Pista bácsi hatalmas teste úgy dőlt el a fűben, mint egy bot. Elsőként nagyanyám tért észhez.

– Jaj, Istenem! – kiabálta. – Mi van magával? Tomi, gyere gyorsan! – szólt a nagyapámnak. A bácsi ott feküdt a fűben elnyúlva, mint egy darab fa, meg sem moccant, és már mi, gyerekek is kezdtünk aggódni. Ekkor egy éles jajgatás hallatszott, no meg egy nagy kő hangos csattanása, ami a mama szívéről esett le, ahogy meghallotta, hogy az öreg végre életjelet adott.

– Hú, de beütöttem a fejemet! – szólt a jól ismert öblös, mély hang, aztán a gazdája is feltápáskodott szép lassan. A papa segített neki felállni, ami nem volt egyszerű mutatvány, tekintve, hogy Pista bácsi legalább százhusz kilót nyomott, a papa meg úgy kilencvenet.

– Jól van, Pistám? – kérdezte nagyanyám, és azon nyomban hozott egy vizes zsebkendőt, azzal borogatta a fejét. A papa leültette a bácsit a fűzfa alatti padra, ami nem süppedhetett bele a földre, de még csak fel sem borulhatott, mivel betonból készült.

Szerencsére úgy tűnt, nincs az öregnek az égvilágon semmi baja, amit az is bizonyított, hogy rögvest egy pohárka bort kért a nagy ijedségre. A mama ezúttal szó nélkül hozta az itókát, és nyújtott egy teli poharat a papának is, majd az öreghez fordult:

– Pistám, magában egy művész veszett el! – a hangján érződött az őszinte elismerés, de mi akkor sem tudtuk megállni nevetés nélkül. Pista bácsi nem haragudott ránk ezért. Megígérte, hogy legközelebb végigmondja a verset, mert ez a kedvence, de a mama a lelkére kötötte, hogy ezentúl, ha szavalni támad kedve, a betonpadon ülve tegye.

Pista bácsi még sok szép verset mondott nekünk a maga sajátos, rendkívül mély átéléstről tanúskodó stílusában, utánozhatatlanul. Ám arra mindig figyeltünk, hogy a suszterszék ilyenkor még a közelben se legyen...